

Sygn. akt VIII **Pa 197/18**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 czerwca 2019 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Grzegorz Tyrka
Sędziowie:	SSO Teresa Kalinka SSR del. Anna Capik-Pater (spr.)
Protokolant:	Ewa Gambuś

po rozpoznaniu w dniu 25 czerwca 2019r. w Gliwicach

sprawy z powództwa T. S.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w J.

o świadczenie rekompensacyjne z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Rejonowego w Gliwicach

z dnia 30 sierpnia 2018 r. **sygn. akt** VI P 782/17

zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 1, 3 i 5 w ten sposób, że powództwo oddala.

(-) SSR del. Anna Capik-Pater (spr.) (-) SSO Grzegorz Tyrka (-) SSO Teresa Kalinka

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt VIII Pa 197/18

UZASADNIENIE

Powodowie Z. S. i T. S. domagali się zasądzenia od pozwanej kwot po 10 000 zł tytułem rekompensaty za utratę prawa do bezpłatnego węgla oraz zasądzenia kosztów zastępstwa procesowego.

Na uzasadnienie podano, że powód Z. S. w związku z nabyciem uprawnień emerytalnych i rozwiązaniem stosunku pracy z podmiotem wypłacającym przed 31 grudnia 2014 roku nabył prawo do emerytury od listopada 2014 roku.

Odnośnie powódki T. S. wskazano, że powódka w związku z nabyciem uprawnień emerytalnych i rozwiązaniem stosunku pracy z podmiotem wypłacającym przed 31 grudnia 2014 roku była uprawniona do bezpłatnego węgla za okres od 28 listopada 2014 roku do 31 grudnia 2014 roku.

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa oby powodów i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu podano, że (...) Spółka (...) przejęła jedynie pracowników Kopalni (...), a zobowiązania wobec emerytów i rencistów z tytułu deputatu węglowego i ekwiwalentu z tego tytułu pozostały w (...) S.A., czyli u zbywcy. Wskazano, że zgodnie z ustawą z dnia 12 października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla powodowie nie mogą być uznani za osoby uprawnione do otrzymania świadczenia rekompensacyjnego. Powód Z. S. przeszedł na emeryturę dnia 20 marca 2015 roku, kiedy prawo do bezpłatnego węgla dla emerytów i rencistów nie przysługiwało. Powódka T. S. po przejściu na emeryturę nie pobrała deputatu węglowego emeryckiego.

Wyrokiem z dnia 30 sierpnia 2018 r. Sąd Rejonowy w Gliwicach (sygn. akt VI P 782/17) zasądził od pozwanej na rzecz powódki T. S. kwotę 10 000 zł tytułem rekompensaty za utratę prawa do bezpłatnego węgla (pkt 1) oraz oddalił powództwo Z. S. (pkt 2); zasądził od pozwanej na rzecz powódki T. S. kwotę 1350 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt 3); zasądził od powoda Z. S. na rzecz pozwanej kwotę 600 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt 4); nakazał pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Gliwicach kwotę 500 zł tytułem opłaty od uiszczenia której powódka T. S. była zwolniona (pkt 5).

Sąd Rejonowy ustalił, że powód Z. S. w okresie od dnia 1 lipca 1986 roku do dnia 20 marca 2015 roku był zatrudniony w Kopalni (...) na podstawie umowy o pracę, ostatnio na stanowisku starszy ślusarz pod ziemią. Z kolei powódka T. S. w okresie od dnia 9 czerwca 1980 roku do dnia 28 listopada 2014 roku była zatrudniona w Kopalni (...) na podstawie umowy o pracę, ostatnio na stanowisku starszy elektromonter – na powierzchni.

Do dnia 31 lipca 2014 roku pracodawcą powodów była (...) S.A. w K.. Zgodnie z Porozumieniem z dnia 20 grudnia 2004 roku byłym pracownikom, których stosunek pracy został rozwiązany z (...) S.A. w K. po dniu wejścia w życie (tj. po dniu 1 stycznia 2005 roku) w związku z przejściem na emeryturę lub rentę przysługiwał bezpłatny węgiel w wymiarze 3 ton rocznie. Prawo do bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów i innych uprawnionych realizowane było w ekwiwalencie pieniężnym; natomiast prawo to na wniosek uprawnionego mogło zostać zrealizowane także w naturze.

Z dniem 1 sierpnia 2014 roku nowym pracodawcą powodów w trybie art. 23¹ k.p. została pozwana spółka w związku z nabyciem w dniu 31 lipca 2014 roku od (...) S.A. w K. zakładu (...). Pozwana spółka przejęła tylko czynnych pracowników zatrudnionych na podstawie umowy o pracę, natomiast byli pracownicy KWK (...) zostali przyporządkowani do Zakładu (...) S.A. w K.. Przez okres jednego roku od daty zbycia KWK (...) pracownicy tej kopalni mieli zachowane dotychczasowe warunki płacowe.

Następnie Sąd I instancji ustalił, że Zarządy (...) S.A. w K. oraz (...) S.A. – w związku z trudną sytuacją ekonomiczno-finansową obu spółek począwszy od dnia 1 stycznia 2015 roku dokonały likwidacji prawa emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób do bezpłatnego węgla.

Sąd Rejonowy wskazał, że powód Z. S. nabył uprawnienia emerytalne od dnia 3 listopada 2014 roku, przy czym wypłata emerytury uległa zawieszeniu, ponieważ powód kontynuował zatrudnienie. Powód zakończył stosunek pracy z dniem 20 marca 2015 roku i faktycznie przeszedł na emeryturę. Natomiast powódka T. S. faktycznie przeszła na emeryturę od dnia 27 listopada 2014 roku i faktycznie ją pobierała.

W dniu 25 listopada 2017 roku pozwana wydała decyzję o odmowie przyznania powodowi Z. S. rekompensaty z ustawy z dnia 12 października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla.

W dniu 27 listopada 2017 roku pozwana wydała decyzję o odmowie przyznania powódce T. S. rekompensaty z ustawy z dnia 12 października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla.

Przyczyną odmowy w stosunku do każdego z powodów był brak statusu osoby uprawnionej w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy.

W tak ustalonym stanie faktycznym, Sąd Rejonowy uznał, że roszczenie powoda Z. S. nie zasługiwało na uwzględnienie, natomiast roszczenie powódki T. S. zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd I instancji wskazał, że prawo do deputatu węglowego przyznane zostało pracownikom kopalń na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1981 roku w sprawie szczególnych przywilejów dla pracowników górnictwa – Karta górnika (Dz.U. z 2013 roku, Nr 2, poz. 13). Wskazał, że wynika to wprost z § 19 ust. 1 Karty górnika, zgodnie z którym pracownikom objętym przepisami rozporządzenia (m.in. pracownicy kopalń węgla kamiennego) przysługuje deputat węglowy w naturze i ekwiwalencie pieniężnym lub tylko w ekwiwalencie pieniężnym. Nadto § 19 ust. 2 Karty górnika stanowi, że emerytom i rencistom uprawnionym do deputatu węglowego w okresie ich zatrudnienia w jednostkach organizacyjnych objętych przepisami rozporządzenia oraz wdowom (wdowcom) i zupełnym sierotom po nich przysługuje bezpłatny węgiel opałowy lub ekwiwalent pieniężny za ten węgiel. Tym samym prawo do deputatu węglowego przyznane zostało dwóm różnym kategoriom osób, których pozycja społeczna i zawodowa jest odmienna. Do pierwszej kategorii osób uprawnionych do deputatu węglowego wchodzi czynni pracownicy kopalń, a prawo to ma status świadczenia związanego z pracą o charakterze wynagrodzenia za pracę (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1986 roku, III PZP 36/86, LEX nr 14645). Drugą zaś kategorią osób objęci są emeryci i renciści górniczy (bądź wdowy i zupełne sieroty po nich), którzy pomimo braku pozostawiania w stosunku pracy uprawnieni są do świadczenia wynikającego z wcześniejszego zatrudnienia.

Następnie Sąd Rejonowy zaznaczył, że w świetle art. 11 ust. 1 i art. 17 ustawy z dnia 2 lutego 1996 roku o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 1996 roku, Nr 24, poz. 110) Karta górnika zachowała moc do czasu objęcia pracowników, których jej przepisy dotyczą i w zakresie przedmiotu w nim normowanego – postanowieniami układu zbiorowego pracy lub innymi przepisami prawa pracy. W przypadku emerytów i rencistów zatrudnionych wcześniej w Kopalni (...) od dnia 1 stycznia 2005 roku źródłem prawa do deputatu węglowego było Porozumienie z dnia 20 grudnia 2004 roku zawarte pomiędzy zarządem (...) S.A., a związki zawodowymi. Tym samym każdy górnik z chwilą uzyskania statusu emeryta lub rencisty nabywał prawo do deputatu węglowego przeznaczonego dla emerytów i rencistów. Prawo to było niezależne od wcześniej wypłacanego deputatu węglowego dla pracowników. (...) realizowała uprawnienia emerytów i rencistów KWK (...) – których stosunek pracy ustał przed dniem 1 sierpnia 2014 roku – do bezpłatnego węgla aż do dnia skutecznego wypowiedzenia w tym zakresie Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku. Z kolei (...) S.A. z dniem 1 sierpnia 2014 roku przejęła na siebie obowiązek realizacji tego świadczenia jedynie względem emerytów i rencistów KWK (...), którzy w chwili przejęcia tej kopalni byli jeszcze czynnymi pracownikami. Jednakże i ta spółka węglowa skutecznie, co nie było kwestionowane w niniejszym postępowaniu, odstąpiła od wypłaty deputatu węglowego dla emerytów i rencistów w roku 2015. W następstwie tego emeryci i renciści (lub osoby po nich uprawnione) pracujący wcześniej w KWK (...) począwszy od 2015 roku zostali pozbawieni prawa do deputatu węglowego.

Natomiast prawo do deputatu węglowego nie zostało odebrane nadal pracującym pracownikom kopalni.

Następnie Sąd Rejonowy wskazał, że w dniu 12 października 2017 roku uchwalona została ustawa o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (Dz.U. z 2017 roku, poz. 1971), która weszła w życie już w dniu 24 października 2014 roku. Przedmiotem tej regulacji stała się realizacja przez przedsiębiorstwa górnicze świadczeń rekompensacyjnych z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (art. 1 ustawy). Za osoby uprawnione do tego świadczenia ustawa traktuje dwie kategorie osób (art. 2 ust. 1 lit a, b):

- 1) emeryta i rencistę mających ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy i pobierających to świadczenie, uprawnionych w trakcie pobierania świadczenia z tytułu emerytury lub renty do bezpłatnego węgla na podstawie postanowień układów zbiorowych pracy, porozumień lub innych regulacji obowiązujących w przedsiębiorstwie górniczym, które utraciły moc obowiązującą przed dniem wejścia w życie ustawy, na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń,
- 2) wdowy, wdowców i sieroty mających ustalone prawo do renty rodzinnej po osobie powyżej wymienionej.

Wysokość rekompensaty wynosi 10 000 zł.

Rekompensaty są finansowane z dotacji celowej przyznawanej przez ministra właściwego do spraw gospodarki złożami kopalni (art. 6 ust. 1 ustawy).

Sąd I instancji zaznaczył również, że w uzasadnieniu do projektu ustawy o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla – druk sejmowy nr (...) – projektodawca (Rada Ministrów) wskazał, że celem ustawy jest zrekompensowanie, do pewnego stopnia, w ramach możliwości budżetu państwa, strat finansowych poniesionych przez osoby, które otrzymywały bezpłatny węgiel w naturze lub w ekwiwalencie, na podstawie układów zbiorowych pracy i związanych z nimi porozumień i utraciły to uprawnienie wskutek wypowiedzenia w tym zakresie układów zbiorowych pracy i porozumień z nimi związanych. Realizacja celu miała nastąpić poprzez wypłatę z budżetu państwa świadczenia rekompensacyjnego z tytułu trwałej utraty prawa do bezpłatnego węgla. Projektodawca wyjaśnił, że w obecnym stanie prawnym w grupie społecznej emerytów i rencistów górniczych powstała nierówność, która polega na tym, iż emeryci i renciści z kopalń zlikwidowanych przed dniem 1 stycznia 2007 roku, które po ogłoszeniu upadłości nie miały swoich następców prawnych, a co za tym idzie nikt nie wypowiedział emerytom i rencistom prawa do bezpłatnego węgla, nadal otrzymują deputaty węglowe w postaci ekwiwalentu pieniężnego wypłacanego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z dotacji budżetowej, natomiast emeryci i renciści z kopalń czynnych zostali tego prawa pozbawieni wskutek dokonania skutecznych wypowiedzeń układów zbiorowych pracy i związanych z nimi porozumień w tym zakresie. Podano także, że z uwagi na fakt, że układy zbiorowe pracy i porozumienia z nimi związane obowiązujące w funkcjonujących przedsiębiorstwach górniczych lub ich następcach prawnych zostały w kwestii prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów i rencistów skutecznie wypowiedziane, nie jest możliwe przywrócenie tego prawa w sposób inny niż poprzez odpowiednią zmianę przepisów prawa pracy wewnętrznie obowiązującego w tych podmiotach. Takiemu rozwiązaniu są również przeciwne przedsiębiorstwa górnicze, gdyż ponowne przyznanie prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów i rencistów i jego realizacja podwyższy koszty działalności pracodawcy, na co w obecnej sytuacji finansowej sektora górniczego, zarządy spółek nie mogą sobie pozwolić. W związku z tym celem projektu było wypłacenie finansowanego ze środków budżetu państwa świadczenia rekompensacyjnego z tytułu trwałej utraty prawa do bezpłatnego węgla, rekompensującego w możliwie jak największym stopniu korzyści utracone w wyniku nieotrzymywania deputatu węglowego bądź ekwiwalentu pieniężnego. Każda z osób spełniających określone w projektowanej ustawie przesłanki otrzymania świadczenia rekompensacyjnego miała wystąpić o jego wypłatę poprzez złożenie odpowiedniego, przy czym wysokość rekompensaty miała nie stanowić równowartości przysługującego węgla ani za lata, w których nie był już wydawany osobom uprawnionym, ani za lata przyszłe, w których mógłby być wydawany, gdyby uprawnienie nie zostało odebrane. Osobą uprawnioną w rozumieniu projektowanej ustawy był emeryt lub rencista, który nie tylko miał ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, ale również pobierał świadczenie z tego tytułu. Osobie takiej przysługiwało również, na podstawie przepisów wewnętrznie obowiązujących w przedsiębiorstwie górniczym, prawo do bezpłatnego węgla, które trwale utracił przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy. Ponadto osobą uprawnioną w zamiarze projektodawcy byli: wdowa, wdowiec i sieroty mające ustawowe prawo do renty rodzinnej po osobie uprawnionej, tak jak to było określone w zakładowych układach zbiorowych pracy i porozumieniach z nimi związanych.

Sąd Rejonowy wskazał również, że osobą nieuprawnioną w rozumieniu projektu ustawy był pracownik przedsiębiorstwa górniczego, który miał ustalone prawo do emerytury lub renty na dzień skutecznego wypowiedzenia prawa do bezpłatnego węgla emerytom i rencistom, ale nie rozwiązał stosunku pracy i nie wystąpił do ZUS z wnioskiem o wypłatę emerytury lub renty. Przedsiębiorstwa górnicze skutecznie wypowiedziały wewnątrzzakładowe przepisy

prawa pracy dotyczące prawa do bezpłatnego węgla tylko w przypadku emerytów i rencistów, którzy spełniają jednocześnie dwa warunki, tj. nabyli uprawnienia oraz pobierają świadczenie z ZUS. Wewnątrzzakładowe przepisy prawa pracy obowiązujące w przedsiębiorstwach górniczych nadal przyznają prawa dla pracowników. W związku z powyższym niezaliczanie do grupy osób uprawnionych pracowników, którzy nabyli uprawnienie do emerytury lub renty, ale nie pobierali świadczenia, ma na celu wyeliminowanie przypadków, w których osoba taka pobiera deputat przysługujący pracownikom. Jak wynika z dat przyjętych w definicji osoby uprawnionej z przedsiębiorstwa górniczego, nie są również osobami uprawnionymi w rozumieniu niniejszej ustawy emeryci i renciści z kopalń zlikwidowanych przed dniem 1 stycznia 2007 roku, bowiem ZUS wypłaca im ekwiwalent pieniężny na mocy ustawy z dnia 7 września 2007 roku o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego. Wynika to z faktu, że przy likwidacji tych kopalń nie zostały wypowiedziane ponadzakładowe czy też zakładowe układy zbiorowe pracy, z których przedmiotowe uprawnienie wynikało. Katalog osób, które miały nie pobierać świadczenia rekompensacyjnego przyznawanego w projekcie ustawy miała objąć emerytów i rencistów, których roszczenia z tytułu prawa do bezpłatnego węgla podlegają zaspokojeniu na podstawie prawomocnego wyroku sądowego. Przyjęto bowiem, że ich sytuacja, dzięki zaspokojeniu roszczeń, jest równa sytuacji emerytów i rencistów otrzymujących ekwiwalent, w związku z tym przyznawanie im świadczenia rekompensacyjnego czyniłoby ich pozycję uprzywilejowaną.

Mając na uwadze powyższe rozważania Sąd Rejonowy wskazał, iż brak jest jakichkolwiek podstaw do przyjęcia, że świadczenie rekompensacyjne z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla przysługuje tym emerytom i rencistom górniczym, których stosunek pracy ustał już po dniu utraty mocy układów zbiorowych pracy czy porozumień przyznających wcześniej prawo do deputatu węglowego emerytom i rencistom. Zdaniem Sądu Rejonowego nie można uznać, żeby osoby takie utraciły kiedykolwiek prawo do bezpłatnego węgla dla emerytów i rencistów, skoro nigdy go nie nabyły. Tym samym osoby te nie poniosły żadnej szkody.

Sąd Rejonowy wskazał następnie, że stosunek pracy powoda Z. S. ustał z dniem 20 marca 2015 roku, a zatem w dacie, kiedy w (...) S.A. nie obowiązywały już przepisy przyznające byłym górnikom (emerytom, rencistom) prawa do deputatu węglowego. Wprawdzie powód S., jak wskazano powyżej, nabył uprawnienia emerytalne już w 2014 roku, ale faktycznie świadczenie to zaczął pobierać w 2015 roku po zakończeniu stosunku pracy. Powód S. z chwilą stania się pracownikiem tej spółki węglowej (1 sierpnia 2014 roku) uzyskał jedynie hipotetyczną możliwość nabycia w przyszłości prawa do tego świadczenia, które w chwili nabycia uprawnień emerytalnych już nie istniało. W konsekwencji powód S. nie jest objęty hipotezą norm art. 2 ust. 1 lit a, b ustawy o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla i (...) S.A. jako przedsiębiorstwo wypłacające w rozumieniu przedmiotowej ustawy słusznie odmówiła przyznania mu świadczenia rekompensacyjnego z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla. Powództwo powoda S. jako nieuzasadnione zostało oddalone.

Z kolei w ocenie Sądu Rejonowego powódka T. S. spełniła przesłanki do przyznania świadczenia rekompensacyjnego określonego w ustawie o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla. Powódka S. nabyła uprawnienia emerytalne w listopadzie 2014 roku i świadczenie emerytalne faktycznie pobierała. Mając ustalone prawo do emerytury i pobierając tę emeryturę powódka była uprawniona, jako emeryt do ekwiwalentu pieniężnego za bezpłatny węgiel na podstawie regulacji, która utraciła moc przed dniem wejścia w życie ustawy o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla. O tym, że powódka była uprawniona do tzw. węgla emeryckiego za 2014 roku świadczyć może fakt, że pozwana faktycznie wypłacała osobom, które przeszły na emeryturę do końca 2014 roku tzw. węgiel emerycki. Nawet jeśli powódka S. nie złożyła wniosku o wypłatę tzw. deputatu emeryckiego to nie oznacza to, że uprawnienie to utraciła. Z treści Załącznika nr 14 do Porozumienia z 2004 roku wprost wynika, kto jest osobą „uprawnioną”. Także w § 4 Załącznika wskazano, komu przysługuje bezpłatny węgiel. W ocenie Sądu z treści Załącznika nr 14 wynika, że dopiero będąc „uprawnionym” można złożyć wniosek o bezpłatny węgiel. Taki wniosek jest zatem wyłącznie czynnością techniczną, a jego niezłożenie nie oznacza, że dana osoba traci uprawnienie. Pozwana nieprawidłowo zatem wskazała, że powódka S. nie jest osobą uprawnioną do otrzymania kwoty 10 000 zł tytułem rekompensaty.

Powódka S. wygrała postępowanie i była reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika w osobie radcy prawnego. O kosztach zastępstwa procesowego Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z art. 99

k.p.c. i § ust. 1 pkt 2 w zw. z pkt 4 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Z kolei Sąd I instancji zasądził od powoda Z. S. na rzecz pozwanej kwotę 600 zł tytułem zwrotu części kosztów zastępstwa procesowego, a to na podstawie art. 102 k.p.c.

O kosztach sądowych Sąd I instancji orzekł na podstawie art. 13 (i a contrario z art. 96 ustęp 1 punkt 4) ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2018 roku, poz. 300), nakazując pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Gliwicach kwotę 500 zł (10 000 zł x 5%) tytułem opłaty od pozwu, od uiszczenia której powódka T. S. była zwolniona. Sąd Rejonowy w orzeczeniu kończącym w instancji sprawę z zakresu prawa pracy, w której wartość przedmiotu sporu nie przewyższa kwoty 50.000 zł obciąży pozwanego pracodawcę na zasadach określonych w art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych kosztami sądowymi, których nie miał obowiązku uiścić pracownik wnoszący powództwo lub odwołanie do sądu (art. 96 ust. 1 punkt 4 tej ustawy) z wyłączeniem opłat od pism wymienionych w art. 35 ust. 1 zdanie pierwsze tej ustawy (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 2007 roku, I PZP 1/07, OSNP z 2007 roku, Nr 19-20, poz. 269).

Apelację od powyższego wyroku wywiódła strona pozwana. Zaskarżyła wyrok Sądu I instancji w części, tj. pkt 1,3 i 5 zarzucając naruszenie prawa materialnego, a to art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 12 października 2017 r. o świadczenia rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla przez nieprawidłową wykładnię i przyjęcie, że powódce T. S. przysługuje rekompensata za węgiel dla emerytów, pomimo że do końca 2014 r. tego węgla w ekwiwalencie nie pobierała. W związku z tym, strona pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa T. S. w całości, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w pkt 1,3 i 5 i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania rezygnując ostatecznie na rozprawie w dniu 23 maja 2019r. z żądania zasądzenia kosztów procesu

W odpowiedzi na apelację, powódka wniosła o jej oddalenie i obciążenie pozwanej kosztami postępowania, w tym kosztami zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

apelacja zasługuje na uwzględnienie.

Na wstępie należy wskazać, że Sąd II instancji nie jest związany ustaleniami Sądu I instancji. Oznacza to, że jest on zobowiązany do dokonywania własnych ustaleń, bez względu na to, czy skarżący podniósł zarzut dokonania wadliwych ustaleń faktycznych lub ich braku (tak też: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999 r., sygn. akt III CZP 59/98). Dokonane ustalenia faktyczne pozwalają Sądowi II instancji ustalenie właściwej podstawy prawnej wyroku, a więc dobór właściwego przepisu prawa materialnego, jego wykładnię oraz podjęcie aktu subsumcji. Innymi słowy, sąd II instancji, bez względu na stanowisko stron oraz zakres zarzutów, powinien zastosować właściwe przepisy prawa materialnego, a więc także usunąć ewentualne błędy prawne sądu I instancji, niezależnie od tego, czy zostały one wytknięte w apelacji. Oczywistym jest, że nienaprawienie tych błędów byłoby równoznaczne ze świadomym ich powieleniem w postępowaniu rozpoznawczym na wyższym szczeblu instancji, czego – zważywszy na istotę wymiaru sprawiedliwości i cele postępowania odwoławczego – nie można zaaprobować

Zgodnie z art. 2 ust. 1 lit. a) ustawy z dnia 12 października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (Dz.U. z 2017 roku, poz. 1971) – zwanej dalej ustawą – osobą uprawnioną do rekompensaty jest:

a) emeryt (rencista) mający ustalone prawo do emerytury (renty z tytułu niezdolności do pracy), i pobierający to świadczenie,

b) emeryt (rencista) uprawniony w trakcie pobierania emerytury (renty) do bezpłatnego węgla na podstawie układów zbiorowych pracy, porozumień lub innych regulacji obowiązujących w przedsiębiorstwie górniczym,

c) emeryt (rencista), który został pozbawiony prawa do bezpłatnego węgla, bowiem układy zbiorowe pracy, porozumienia lub inne regulacje utraciły moc przed dniem 24 października 2017 roku (dzień następujący po dniu wejścia w życie ustawy), na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń.

Do dnia 31 lipca 2014 roku pracodawcą powódki była (...) S.A. w K.. Zgodnie z Porozumieniem z dnia 20 grudnia 2004 roku byłym pracownikom, których stosunek pracy został rozwiązany z (...) S.A. w K. po dniu wejścia w życie (tj. po dniu 1 stycznia 2005 roku) w związku z przejściem na emeryturę lub rentę przysługiwał bezpłatny węgiel w wymiarze 3 ton rocznie. Prawo do bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów i innych uprawnionych realizowane było w ekwiwalencie pieniężnym; natomiast prawo to na wniosek uprawnionego mogło zostać zrealizowane także w naturze.

Zarządy (...) S.A. w K. oraz (...) S.A. od dnia 1 stycznia 2015 roku dokonały likwidacji prawa emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób do bezpłatnego węgla.

Powódka przeszła na emeryturę od 27 listopada 2014 r.. Faktem również jest, że powódka po tej dacie nie otrzymywała rekompensaty z tytułu prawa do bezpłatnego węgla.

Pozwana stanęła na stanowisku, że w stosunku do pracowników z KWK (...) w K., którzy nabyli prawo do emerytury po dniu 1 sierpnia 2014 roku (data przejścia pracowników (...) Spółki Akcyjnej w K. przez pozwaną w związku z nabyciem kopalni – art. 23¹ k.p.) nie mają zastosowania przepisy porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku.

Stanowisko zaprezentowane przez pozwaną zasługuje na uwzględnienie. Pozwana odwołała się do poglądu Sądu Okręgowego w Gliwicach, wyrażonego w wyroku z dnia 9 lutego 2017 roku, w sprawie VIII Pa 144/16, który Sąd Orzekający również podziela.

Zgodnie z art. 241⁸ § 1 k.p. powódce przysługiwały wszelkie pracownicze uprawnienia przewidziane w porozumieniu z dnia 20 grudnia 2004 roku, ale do końca trwania stosunku pracy. Porozumienie z dnia 20 grudnia 2004 roku nie ma zastosowania do uprawnienia powódki do bezpłatnego węgla po przejściu pracownika na emeryturę. Norma prawna zawarta w art. 241⁸ § 3 k.p. nie ma zastosowania, ponieważ reguluje ona sytuację, w której nowy pracodawca, przejmując zakład pracy oprócz pracowników, przejmuje także inne osoby np. emerytów, tj. kiedy w dacie przejścia zakładu przejmowane są także obowiązki względem emerytów. W niniejszej sprawie powódka została przejęta, będąc pracownikiem, i do niej ma zastosowanie wyłącznie art. 241⁸ § 1 k.p.

Należy zwrócić uwagę, że art. 241⁸ § 1 k.p. wprowadza zasadę, że w okresie roku od przejścia zakładu na nowego pracodawcę do pracowników stosuje się postanowienia układu, którym byli objęci przed przejściem zakładu pracy na nowego pracodawcę. Norma prawna zawarta w art. 241⁸ § 1 k.p. stanowi jedynie o stosowaniu dotychczasowego układu do pracowników, czyli do zakończenia stosunku pracy. Uregulowanie to nie dotyczy okresu po zakończeniu stosunku pracy. Wypowiedzenie układu zbiorowego pracy (porozumienia) przez poprzedniego pracodawcę po przejściu pracowników do nowego pracodawcy, pozostaje bez znaczenia dla stosowania układu do przejętych pracowników przez nowego pracodawcę, albowiem art. 241⁸ § 1 zdanie 2 k.p. stanowi, że postanowienia tego układu stosuje się w brzmieniu obowiązującym w dniu przejścia zakładu pracy lub jego części na nowego pracodawcę. W związku z tym wypowiedzenie przez (...) Spółkę Akcyjną w K. prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób (załącznik nr 14 do porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku) – ze skutkiem na dzień 31 grudnia 2014 roku – nie miało wpływu na sytuację prawną powódki. Pozwana nie mogła wypowiedzieć porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku, bowiem nie była jego stroną.

Sądowi II instancji wiadomo jest, że w poszczególnych kopalniach należących do pozwanej spółki obowiązują dawne regulacje kształtujące sytuację prawną pracowników, emerytów, rencistów, to jest sprzed powstania pozwanej spółki. W KWK (...) w K. wobec pracowników zastosowanie ma porozumienie z dnia 20 grudnia 2004 roku; natomiast w stosunku do pracowników, którzy nabyli prawo do emerytury po dniu 1 sierpnia 2014 roku brak jest jakichkolwiek regulacji prawnych, w tym normujących uprawnienia do bezpłatnego węgla. Na podstawie jednorazowej uchwały zarządu z maja 2014 roku zdecydowano o wypłacie emerytom i rencistom (byłym pracownikom zakładów należących do pozwanej) ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy za 2014 rok w październiku 2014 roku. Uchwała stanowiła regulację prawną w zakresie uprawnienia do deputatu węglowego dla emerytów (rencistów), która nie utraciła bytu wskutek zawartego porozumienia lub dokonanego wypowiedzenia, bowiem była aktem zarządu pozwanej regulującym prawo do deputatu na dany rok. Uchwała została podjęta i wykonana w czasie, kiedy powódka nie rozwiązała umowy o pracę w związku z przejściem na emeryturę.

W aktach sprawy znajduje się uchwała zarządu pozwanej z dnia 30 września 2014 roku. Zgodnie z §1 pkt 2 te same uchwały, Zarząd (...) SA odstąpił od wypłaty deputatu węglowego dla emerytów i rencistów w 2015 roku (k. 30). Uchwała ta nie pozbawiała emerytów (rencistów) uprawnienia do bezpłatnego węgla na stałe, lecz zawieszala to uprawnienie w 2015 roku. Z akt sprawy wynika również, że kolejną uchwałą zarządu pozwanej z dnia 14 września 2015 roku, odstąpiono od wypłaty deputatu węglowego dla emerytów i rencistów, poczynając od 2016 roku. Ta uchwała pozbawiła byłych pracowników pozwanej prawa do bezpłatnego węgla. Wspomniana uchwała mogła odnieść skutek prawny w tych jednostkach organizacyjnych wchodzących w skład pozwanej, w których obowiązywały regulacje przyznające emerytom (rencistom) prawo do deputatu węglowego. W KWK (...) w K. nie obowiązywały regulacje, które przyznawałyby prawo do deputatu węglowego byłym pracownikom, którzy nabyli prawo do emerytury (renty) po dniu 1 sierpnia 2014 roku.

Z przeprowadzonego postępowania wynika, iż nie zostały spełnione łącznie wszystkie przesłanki nabycia rekompensaty, o których stanowi art. 2 ust. 1) lit. a) ustawy. Powódka będąca emerytką, nie posiadała uprawnienia do bezpłatnego węgla na podstawie regulacji (np. układu zbiorowego pracy, porozumienia, innej regulacji), która utraciła moc na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń.

W związku z powyższym, Sąd II instancji działając na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w pkt 1,3, i 5 i oddalił powództwo.

(-) sędzia (del.) Anna Capik-Pater (-) sędzia Grzegorz Tyrka (-) sędzia Teresa Kalinka